

VIA TRANSILVANICA – *Un drum cât o școală!*

Proiect educațional al ISJ B-N -2019

(o provocare pentru cei mai optimiști profesori, care au devenit inspectori și care chiar cred că trebuie și se poate schimba ceva)

1. Argument:

Minunatul proiect dedicat de Asociația Tășuleasa Social centenarului României e despre cei cărora le place să călătorească și au colindat deja potecile țării, e drumul spre identitatea Transilvaniei, un drum care va porni de la Putna, unde se odihnește Ștefan cel Mare, va străbate Transilvania și toate bogățiile culturale ale acesteia și va ajunge până la Drobeta Turnu-Severin – unde a intrat pentru prima dată în țară Regele Carol.

Via Transilvanica este un drum **curajos** fiindcă ne face să redescoperim repere și să vorbim despre cine suntem noi cu adevărat, de la firul de iarbă de la malul Dunării până la crestele munților. Via Transilvanica este **identitate** pentru că ne oferă șansa să ne cunoaștem mai bine istoria și astfel să ne înțelegem mai bine pe noi, ca nație.

Și pentru că primii 100 km au fost amenajați pe raza județului Bistrița-Năsăud, iar **bucuria de a da** o lecție bine învățată de la Tășuleasa Social, încercăm să dăruim și noi, fiecare după putință și pricepere.

Cum vedem noi valoarea și extensia drumului construit cu bucurie și trudă? Via Transilvanica poate fi:

Drumul care unește demersul didactic al profesorilor;

Drumul care unește elevii și părinții în acțiuni și simțiri comune;

Drumul care unește școala și comunitatea în jurul binelui și al frumosului ;

Drumul care inspiră spre un voiaj pedagogic;

Drumul care inspiră spre complementaritatea educației formale și nonformale;

Drumul care inspiră spre creativitate și depășirea limitelor proprii.

Schimbarea de mentalitate a profesorilor și re poziționarea lor de la autoritate-unică, la facilitator al experienței de învățare a elevilor sunt pași esențiali în procesul de transformare a educației. Sunt mulți profesori care se disting deja și ar putea reprezenta un model denumit generic *Profesor altfel*. Aceștia sunt fermi cu structurile pedagogice pe care le folosesc, sunt fermi cu așteptările de comportament pe care le au de la elevi, dar au renunțat la statura inabordabilă de la catedră. *Profesorii altfel* sunt și lideri buni. Profesorii dezirabili pentru cerințele societății de azi sunt cei care investesc energie pentru a „crește” profesional nu doar prin acumulări de cunoștințe la zi, ci și prin dezvoltarea unor abilități prin care să faciliteze experiențe de învățare relevante pentru elevi. *Profesorii altfel* învață să aibă conversații cu elevii lor și le ascultă opiniile, învață să construiască procese care să structureze apetitul natural al elevilor pentru învățare.

Ghidul didactic propus de echipa de inspectori din ISJ B-N reprezintă o încercare de a răspunde provocărilor didactice actuale în ceea ce privește implementarea noilor programe pentru gimnaziu, oferind, în același timp, profesorilor o sursă posibilă de inspirație, în scopul de a-i ajuta pe elevi să răspundă la întrebări precum: ***Ce știi să faci cu ceea ce știi ?*** și ***Cum se raportează la ceea ce știi?***

În dorința de a evada din tradiționala triadă: tablă – cretă – manual, sunt propuse activități care:

- dezvoltă gândirea critică într-o abordare inerdisciplinară;
- dezvoltă abilitatea de a selecta informațiile, de a proiecta o investigație;
- dezvoltă capacitatea de a comunica în echipă și în numele echipei;
- generează flexibilitate și adaptabilitate în gândire și acțiune;
- dezvoltă creativitatea, capacitatea de sinteză și acțiune.

Parcurgând cu copiii minunatul drum **Via Transilvanica**, se pot propune activități de învățare care să asigure o abordare interdisciplinară, prin crearea unor punți de legătură / conexiuni între discipline. Fiind un proiect de echipă, accentul cade și pe dezvoltarea socio-emoțională. Cu un bagaj minimal de cunoștințe dobândite în sala de clasă, se pot valoriza soluții practice de învățare contextuală, iar elevii vor găsi răspunsuri la întrebarea: *Asta la ce-mi folosește?* Prin derularea secvențelor propuse, se va forma obișnuința de a recurge la concepte, metode sau cunoștințe în abordarea unor situații cotidiene sau pentru rezolvarea unor probleme practice. Dând valoare educativă drumului simbolic, devenit deja un element de patrimoniu local,

această abordare ar putea mobiliza elevii, părinții și comunitatea să-l perceapă ca pe un dar ce trebuie păstat și întreținut cu grijă.

Mergând de la particular la general, se urmărește realizarea dezideratelor fundamentale ale educației: *a învăța să știi, a învăța să faci și a învăța să trăiești împreună cu ceilalți*, formând valori și atitudini de conștientizare și implicare în probleme de interes global.

Obiectivul general: unitatea cunoașterii (abordarea holistică și interdisciplinaritatea: învățarea pe realitate, transferul cunoștințelor în contexte diferite, formarea unei viziuni globale)

Echipe de lucru:

Nr.	Disciplina / tema	Inspectori
1.	Un drum de poveste	Salak Ramona, Konradi Simona
2.	O filă de istorie	Dan Aurelia, Cherhaț Adrian
3.	Pe drumuri de munte	Manea Angelo, Ioja Ioan
4.	Până la capăt!	Oniță Dinu, Balazs Denes, Deak Zoltan
5.	Vă plac Științele?	Bălan Daiana, Tabără Camelia
6.	Sunetul muzicii	Păvăluc-Gal Eniko, Buboly Monica
7.	Wow...matematica!	Pop Stela, Ivan Marcel, Chilom Iuliana
8.	Drumeția e <i>cool</i> – jocuri motivaționale	Hudrea Daniela, Pavelea Tudor-Daniel, Sidor Luciana
9.	Un drum STEM	Unciu Speranța, Șteopoaie Vasile, Stanciu Daniel
10.	Activitate out-door	Florea Smaranda, Clapou Crina

2. Despre interdisciplinaritate

Încă de la începuturi, omul a constatat că trebuie să se descurce într-un mediu care îi oferă numeroase oportunități, dar și multă ostilitate. S-a dumirit repede că supraviețuirea, mai întâi, și evoluția, mai apoi, depindeau de capacitatea sa de adaptare, dar mai ales de cât de repede și de bine înțelegea să folosească numeroasele lecții pe care i le dădea natura. Nu-i rămânea decât să învețe, să aplice și să creeze. Nevoia de înțelegere a realității înconjurătoare a fost și este în

continuare unul din motoarele evoluției. Înțelegerea realității se realizează prin educație: cea reconstrucție sau reorganizare a experienței care se adaugă la înțelesul experienței precedente și care mărește capacitatea de a dirija evoluția celei care urmează (J. Dewey). Având în vedere diversitatea situațiilor de învățare, educația poate fi :

- **Formală**, când influențele educative sunt intenționate, sistematice și se desfășoară în cadrul unor instituții specializate, având obiective explicite
- **Nonformală**, când influențele educative au loc planificat, prin activități opționale, facultative sau în afara clasei
- **Informală**, când influențele educative sunt neintenționate, neselectate, neprelucrate pedagogic, asimilate inconștient în viața cotidiană

Pivotul central al educației îl constituie educația intelectuală, care vizează formarea și dezvoltarea capacităților cognitive, dobândirea unor deprinderi de studiu eficiente, formarea unor interese de cunoaștere și a unei imagini despre sine și despre realitatea înconjurătoare.

Conținutul educației este un ansamblu de valori științifice, culturale și de influențe sociale, care se materializează în **cunoștințe**. Printre diversele teorii referitoare la cunoaștere, cea cognitivă evidențiază trei ipostaze ale cunoștințelor:

- **Declarative**: ce este ceva
- **Procedurale**: cum să faci ceva
- **Strategice**: când și de ce să faci

În plus, sunt necesare cunoștințe despre cum se obțin, cum se prelucreează și cum se interpretează informațiile. *Cunoștințele despre modul de organizare și producere a cunoașterii poartă numele de metacunoștințe*. Deși sunt foarte importante, metacunoștințele se dobândesc cel mai adesea nesistematic și involuntar. Este necesară proiectarea și organizarea unor activități de învățare în care să fie utilizate atât strategii cognitive, cât și metacognitive, activități în care să fie promovate schimburi de opinii, să fie lămurite controverse, să fie stimulate investigații personale, etc.

La nivel formal și nonformal, elementele de conținut sunt structurate după anumite principii de natură didactică. Specialiștii menționează numeroase moduri de organizare: logică,

lineară, concentrică, după puterea explicativă a cunoștințelor, modulară, integrată, interdisciplinară etc. Ultimul mod de organizare, bazat pe principiul de cercetare științifică, s-a concretizat în educație prin multiple, dar insuficient clarificate abordări: monodisciplinare, intradisciplinare, adisciplinare, cross-disciplinare, multidisciplinare, superdisciplinare, enciclopedice.

În cadrul instituțional, cunoașterea se realizează, de regulă, disciplinar, ceea ce presupune *acțiunea de a aborda un proiect sau de a rezolva o problemă prin limitarea la datele unei singure discipline*. În sistemul educațional, această abordare se materializează în discipline independente, studiate conform unor programe ce prevăd dezvoltarea la elevi de competențe: ansambluri funcționale și transferabile de cunoștințe, deprinderi și atitudini, pe baza unor conținuturi specifice. În acest mod, este posibilă parcurgerea unui volum mare de cunoștințe în două cicluri de învățământ preuniversitar, asigurându-se bazele formării profesionale a elevilor. Pentru aceasta, este indispensabilă existența unei comunități academice specializate, care presupune resurse umane, materiale și procedurale specifice. De aici rezidă și dificultățile pe care le întâmpină elevul, novicele care încearcă să pătrundă misterele disciplinei, dar care uneori nu are nivelul de înțelegere necesar. Disciplinele studiate separat oferă însă o cunoaștere statică a realității înconjurătoare. Concepute ca entități independente, ele nu reușesc să evidențieze caracterul dinamic al fenomenelor, interacțiunile dintre acestea.

Pluridisciplinaritatea este o modalitate de răspuns la critica disciplinarității. Aceasta presupune studiul unor conținuturi ale unei discipline din perspectiva altor discipline. Un proces sau un fenomen este supus atenției din mai multe puncte de vedere, fiecare disciplină aducându-și contribuția specifică la tratarea sa. În final, se realizează un câștig disciplinar procesul / fenomenul ieșind îmbogățit și mai bine înțeles, dând soliditate și coerență disciplinei.

Cunoașterea interdisciplinară

Odată cu dezvoltarea societății, a sporit permanent complexitatea problemelor care au apărut. Problema demografică, problema săsăciei, problema ecologică, terorismul afectează întreaga populație a planetei. Problemele globale ale lumii contemporane, precum și cele personale ale individului, nu pot fi rezolvate decât printr-o abordare interdisciplinară, centrată pe valorile umane. De altfel, *cel mai puternic argument pentru interdisciplinaritate este chiar faptul că viața nu este împărțită pe discipline* (J. Moffett). Termenul interdisciplinaritate este definit în dicționarul

explicativ al limbii române ca transfer de concepte și metodologii dintr-o disciplină în alta și provine din cuvântul francez interdisciplinaritate. Dictionarul nu face nici o diferență față de pluridisciplinaritate. În schimb, C. Cucoș afirmă că *interdisciplinaritatea este o formă a cooperării între discipline diferite cu privire la o problematică a cărei complexitate nu poate fi surprinsă decât printr-o convergență și o combinare prudentă a mai multor puncte de vedere.*

Interdisciplinaritatea este un mod de acțiune specific cercetării / investigației științifice care poate fi transferat în domeniul educației pe două direcții:

- elaborarea curriculumului: planuri-cadru, programe școlare, manuale;
- proiectarea și desfășurarea procesului de predare-învățare.

Prima direcție presupune o intervenție instituțională, deocamdată materializată în definirea ariilor curriculare și în stabilirea competențelor generale ale disciplinelor, în elaboarea unor programe școlare (relativ) sincronizate. În schimb, cea de-a doua direcție poate oferi câmp liber manifestării interdisciplinare prin activități formale și nonformale de învățare.

Germenii întredisciplinarității se găsesc la nivel disciplinar, acolo unde profesorul, obligat de programe sau constrâns de logica predării, se bazează pe experiența de viață a elevilor, pe realitatea înconjurătoare, atunci când prezintă fenomene, legi sau introduce concepte noi. Acest mod de abordare răspunde frecventei întrebări adresate de elev profesorului: *Dar asta la ce-mi folosește?* și contribuie la formarea și dezvoltarea unor competențe generale de natură interdisciplinară prevăzute în programele școlare ale disciplinelor.

De asemenea, programele prevăd seturi de valori și atitudini aferente formării personalității elevului, având conotații interdisciplinare: gândire deschisă, creativă și independentă; spirit critic și autocritic; toleranță față de opiniile celorlalți; curiozitate și respect față de orice formă de viață; grija față de propria persoană, față de ceilalți și față de mediu; formarea obișnuinței de a recurge la concepte, metode sau cunoștințe ale disciplinelor școlare în abordarea unor situații cotidiene sau pentru rezolvarea unor probleme practice; conștientizarea și implicarea în probleme de interes global.

Interdisciplinaritatea contribuie la reducerea diferențelor dintre discipline prin construirea unor punți de legătură, a unor conexiuni. Acestea pun în evidență corelații și interacțiuni imposibil

de evidențiat disciplinar. Un alt plus adus de interdisciplinaritate este centrarea procesului de învățare pe elev. Se oferă câmp liber de acțiune metodelor activ-participative, care contribuie la formarea competențelor relevante pentru dezvoltarea personală, asigurând învățarea temeinică, de durată, ancorată în realitatea înconjurătoare.

3. Fascinanta provocare a învățării într-un cadru nonformal

Fiecare ființă umană învață în cele mai diferite contexte – la școală, acasă, în grupul de prieteni, prin joc, la locul de muncă, prin interacțiunea cu ceilalți etc. Altfel spus, putem învăța în orice context, în orice situație, în orice moment activ.

Conform Legii Educației Naționale nr. 1/2011, învățarea în contexte nonformale este considerată ca fiind învățarea integrată în cadrul unor activități planificate, cu obiective de învățare, care nu urmează în mod explicit un curriculum și poate diferi ca durată. Acest tip de învățare depinde de intenția celui care învață și nu conduce în mod automat la certificarea cunoștințelor și competențelor dobândite.

Competențele și atitudinile dezvoltate elevilor în cadrul învățării nonformale includ: competențe interpersonale, capacitatea de lucru în echipă, încrederea în sine, disciplina, responsabilitatea, capacități de planificare, coordonare și organizare/competențe de gestionare a proiectelor, capacitatea de a rezolva probleme practice etc. Întrucât aceste competențe au relevanță crescută în dezvoltarea personală a individului, contribuind deopotrivă la participarea activă în societate și pe piața muncii, acestea sunt complementare celor achiziționate prin educația formală. Metodele utilizate sunt foarte diferite de pedagogia utilizată în educația formală. În cazul educației nonformale, accentul este pus pe învățarea prin acțiune, învățarea de la egali și activitatea de voluntariat.

Secolul XXI a marcat un punct de turnură în evoluția conceptelor de educație formală și nonformală, aflate din ce în ce mai frecvent în centrul discursului educațional internațional. Statele europene consideră educația o prioritate absolută și un agent cheie al asigurării coeziunii sociale capabil să contribuie la îmbunătățirea climatului democratic european. Inițiativa promovării activității educative școlare și extrașcolare aparține Consiliului Europei prin Comitetul de Miniștri care și-a concretizat demersurile în recomandările adresate în acest domeniu statelor membre. Cel

mai relevant document îl constituie *Recomandarea* din 30 aprilie 2003, care menționează direcțiile de acțiune referitoare la *recunoașterea statutului echivalent al activității educative școlare și extrașcolare cu cel al educației formale din perspectiva contribuției egale la dezvoltarea personalității și a integrării sociale*. Astfel, s-au accentuat, printre altele:

- statutul activității educative școlare și extrașcolare ca dimensiune a procesului de învățare permanentă;
- necesitatea recunoașterii activității educative școlare și extrașcolare ca parte esențială a educației obligatorii;
- importanța activității educative școlare și extrașcolare pentru dezvoltarea sistemelor relaționate de cunoștințe, a abilităților și competențelor;
- oportunitatea oferită de activitatea educativă școlară și extrașcolară pentru crearea condițiilor egale/echitabile de acces la educație pentru dezvoltarea deplină a potențialului personal și reducerea inegalității și excluziunii sociale;
- stimularea implicării în promovarea valorilor și principiilor etice: dreptate, toleranță, pace, cetățenie activă, respectarea drepturilor omului;
- utilizarea potențialului activității educative școlare și extrașcolare ca mijloc complementar de integrare socială și participare activă a tinerilor în comunitate;
- promovarea cooperării în vederea utilizării diverselor abordări didactice necesare ridicării standardelor calității procesului educațional;
- recunoașterea activității educative școlare și extrașcolare ca dimensiune semnificativă a politicilor naționale și europene în acest domeniu;
- ridicarea standardelor calitative ale educației formale și nonformale prin complementarizarea lor în vederea valorificării potențialului elevilor și a formării lor ca cetățeni europeni proactivi.

Din această perspectivă, prin „*Strategia dezvoltării activității educative școlare și extrașcolare*”, Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului (M.E.C.T.S.) are în vedere:

- recunoașterea activității educative școlare și extrașcolare ca dimensiune fundamentală a procesului instructiv – educativ;
- permanenta actualizare a conținutului învățării și accentuarea dimensiunii educative a acestuia;

- întărirea statutului activității educative școlare și extrașcolare ca spațiu de dezvoltare personală;
- recunoașterea educației nonformale ca spațiu aplicativ pentru educația formală;
- profesionalizarea activității educative școlare și extrașcolare prin dezvoltarea acestora pe tipuri de educație complementară;
- dezvoltarea dimensiunii europene a activității educative școlare, extrașcolare și extracurriculare prin multiplicarea programelor și proiectelor educative de cooperare internațională;
- creșterea vizibilității eficienței activității educative școlare și extrașcolare prin prevenirea și reducerea fenomenelor antisociale, de abandon școlar, absentism și analfabetism;
- formarea resursei umane în domeniul activității educative școlare și extrașcolare;
- asigurarea eficienței activității educative școlare și extrașcolare prin monitorizarea și evaluarea impactului acestora în comunitate;
- întărirea parteneriatului educațional guvernamental – non-guvernamental în vederea responsabilizării tuturor factorilor sociali implicați în susținerea procesului instructiv – educativ

Activitatea educativă școlară și extrașcolară reprezintă spațiul aplicativ care permite transferul și aplicabilitatea cunoștințelor, abilităților, competențelor dobândite în sistemul de învățământ. Prin formele sale specifice, activitatea educativă școlară și extrașcolară dezvoltă gândirea critică și stimulează implicarea școlii și a tinerei generații în actul decizional în contextul învățării pe tot parcursul vieții și al asumării responsabilităților sociale, realizându-se, astfel, o simbioză lucrativă între componenta cognitivă și cea comportamentală a actului educațional.

Strategia dezvoltării activității educative și extrașcolare are ca **scop major**: ridicarea standardelor calitative ale educației formale și nonformale prin complementarizarea lor în vederea valorificării potențialului elevilor și a formării lor ca viitori cetățeni europeni proactivi. Spațiul de implementare a acestei strategii nu se reduce numai la sistemul de învățământ preuniversitar, ci vizează și zona de iradiere a influenței acestora: familie, societatea civilă, comunitate, societate. Redimensionarea acestui tip de educație va începe de la nivelul micro – unitatea de învățământ prin:

- dezvoltarea componentei educative în proiectarea activității didactice;

- complementarizarea dimensiunii curriculare cu cea cross-curriculare și extracurriculare a activității educative;
- crearea echipelor interdisciplinare pentru inițierea, organizarea și implementarea proiectelor educative;
- dezvoltarea proiectelor educative pe tipuri de educație complementară.

Conform conceptualizării agreeate de Comisia Europeană, ***a învăța să înveți*** este o abilitate transversală. Competența de învățare se compune din **cunoștințe, abilități, valori și atitudini** specifice. Persoanele care au această competență sunt capabile să utilizeze și să aplice cunoștințele și experiențele anterioare într-o varietate de contexte: acasă, la locul de muncă, în instituții de învățământ și formare. Întrebarea este: **ce anume trebuie să dobândească, să stăpânească elevii pentru a-și dezvolta competențele de învățare?** Această competență *nu ține cont de obiectul vreunei discipline*. Indiferent dacă elevii învață despre mașini de curse sau despre albine, felul în care abordează învățarea – mai conștient, mai structurat, mai sistematic – reflectă nivelul lor de competență în învățare. Trebuie reținut că nu poți învăța să înveți în absența unor lucruri pe care să le înveți. Pe de altă parte, orice ocazie în care înveți – de la condusul unei mașini, la fizică atomică –, poate fi exploatată pentru a-ți dezvolta în paralel și competența de învățare.

Un proiect extracurricular, posibil dezvoltat în perioada *Școala altfel*, poate contribui la dezvoltarea competenței de învățare și, deopotrivă, a abilităților socio-emoționale ale elevilor prin includerea activităților educative de tip:

- inter și transdisciplinar
- de învățare prin experiență (experiențial)
- proiectate în parteneriat cu ONG-uri
- inovatoare pentru contextul în care sunt derulate
- bazate pe constatările unor cercetări și bune practici recente din domeniul educațional

Competența de învățare:

Subcompetențe	Abilitatea de	Cunoștințe despre ...	Valori și atitudini nutrite, manifestate

Proiectarea și organizarea învățării proprii	-Învățare (ce înseamnă a ști), contexte favorabile învățării -Proiectare (ce elemente esențiale compun un proiect anume) -Demersuri/ strategii de învățare (cum învață oamenii) -identificare de oportunități de învățare individuale și în grup (unde/ de unde învățăm)	-Exprimarea intereselor și curiozităților -Formularea de întrebări care să ghideze propria învățare -Stabilirea obiectivelor pentru propria dezvoltare -Planificarea demersurilor de învățare individuale sau ca membru al unui grup	-Autocunoaștere -Încredere în sine -Motivație pentru dezvoltarea proprie -Curiozitate -Pro-activism -Voință
Gestionarea resurselor de învățare, individual și în grup	-identificare de resurse relevante -utilizare eficientă a anumitor resurse	-Utilizarea eficientă a timpului, diverse resurse materiale și umane în scopul învățării -Valorificarea oportunităților de învățare -Utilizarea metodelor, strategiilor și tehnicilor de învățare -Colaborarea cu alții în procesul învățării	-Responsabilitate -Inovare
Monitorizarea propriului progres și autoevaluarea învățării	-Caracteristicile definitorii ale stadiilor de dezvoltare în stăpânirea unor cunoștințe și abilități -Utilizarea indicatorilor de performanță -Utilizarea diverselor instrumente de măsurare a performanței	-Documentarea demersurilor de învățare -Primirea și însușirea unui feedback -Realizarea de comparații între performanța proprie actuală și în trecut	-Asumarea răspunderii pentru propriile acțiuni -Perseverență -Onestitate

		-Stabilirea de relații de tip cauză– efect în ceea ce privește propria performanță -Reflectarea asupra rezultatelor învățării -Sintetizarea informațiilor despre rezultatele învățării -Emiterea de judecăți despre rezultatele învățării proprii -Reglarea demersurilor proprii	
--	--	--	--

Abilitățile socio-emoționale:

Conform conceptualizării organizației CASEL (Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning), învățarea socio–emoțională include cinci arii interconectate de abilități cognitive, afective și comportamentale, care se consideră că ar putea oferi fundamentul pentru relații sociale de calitate și pentru a face față provocărilor vieții:

- a. autocunoaștere (conștiința de sine, conceptul de sine);
- b. autogestionare/ autoreglare (gestionarea eficientă a propriilor emoții, gânduri și comportamente, inclusiv managementul stresului, impulsurilor, precum și auto-capacitatea pentru atingerea unor obiective personale și/sau de învățare);
- c. conștientizarea dimensiunii sociale (înțelegerea perspectivei celuilalt, empatizarea cu persoane din diferite culturi, înțelegerea normele sociale, cetățenești, comunitare și etice, valorizarea resurselor și sprijinului familiei, școlii și comunității);
- d. abilități de relaționare (abilitatea de a stabili și menține relații sănătoase și satisfăcătoare cu indivizi și grupuri, inclusiv abilitățile de comunicare clară, ascultare activă și de a cere și oferi sprijin);
- e. luarea deciziilor în mod responsabil (abilitatea de a face alegeri personale și interacțiunile sociale pe baza unor standarde etice, de siguranță, sociale, precum și evaluarea realistă a consecințelor diverselor acțiuni asupra bunăstării personale, a celorlalți și asupra mediului).

Ce anume ar trebui să învețe elevii pentru a se dezvolta pe plan socio-emoțional? Acest tip de învățare *nu ține cont de limitele vreunei discipline școlare*, însă ar avea efect asupra performanței la oricare disciplină, procesul de învățare putând fi îmbunătățit și ar crește probabilitatea unor rezultate dezirabile dacă – în paralel – elevii și-ar dezvolta și abilitățile socio-emoționale.

Vocabularul valorilor în acțiune:

Aprecierea frumuseții și excelenței = mă încântă natura, arta, ideile, oamenii

Autocontrol = îmi gestionez corect emoțiile

Bunătate = îmi pasă de cei din jurul meu și încerc să le fiu de ajutor

Conducere = organizez și coordonez activități

Creativitate = caut noi moduri de a face un lucru

Curaj = înfrunt lucruri de care îmi este teamă

Curiozitate = adresez o mulțime de întrebări

Dragoste = ofer afecțiune și ascult cu interes

Echitate = tratez oamenii așa cum și-ar dori să fie tratați

Entuziasm = trec la acțiune chiar și atunci când sunt nesigur (ă)

Iertare = las de la mine

Inteligență socială = sunt prietenos în cea mai mare parte a timpului

Judecată = sunt atent (atentă) la detalii

Modestie = sunt atent (atentă) la nevoile celorlalți

Onestitate = spun adevărul în orice situație

Optimism = rămân pozitiv (ă) chiar și atunci când ceilalți nu sunt

Perseverență = nu renunț cu ușurință

Perspectivă = ofer sfaturi pertinente

Plăcerea de a învăța = învăț ceva nou din fiecare experiență

Prudență = mă gândesc de două ori înainte de a acționa

Recunoștință = spun des *mulțumesc*

Spirit de echipă = lucrez cot la cot cu ceilalți

Spiritualitate = caut să înțeleg sensul sau semnificația a ceea ce mi se întâmplă

Umor = râd mult și îmi place să îi fac și pe alții să zâmbească

4. Școala conectată la comunitate

Într-o lume care se află într-o schimbare atât de rapidă, școala, ca organizație care dorește să țină pasul, are nevoie să-și dezvolte continuu capacitatea de a se schimba, de a se adapta cu ușurință noilor medii și contexte, pe măsură ce persoanele din interior învață cum să-și realizeze viziunea, atât individual, cât și colectiv. În esență, este nevoie ca școala să devină o organizație care învață. Școala care învață se caracterizează printr-o legătură organică strânsă cu mediul său extern, asumându-și valoarea învățării indivizilor și grupurilor care – prin investigație, rezolvare de probleme și experimentare – inovează continuu; într-o astfel de școală, convingerile, valorile și normele tuturor persoanelor se centrează pe învățarea în echipe, prin colaborare, iar procesele, strategiile și structurile creează condițiile optime pentru această învățare, experimentare și inovare

În accepțiunea Fundației Noi Orizonturi, o școală conectată la comunitate – a comunității, pentru comunitate – este o organizație care învață. Școala comunitară este nu doar un loc – deschis spre vecinătatea ei, care atrage oamenii din comunitate, dedicat comunității sale și o oglindire a eforturilor sale de dezvoltare – ci și un proces perpetuu de auto-actualizare, de căutare a celor mai eficiente moduri de a răspunde nevoilor de învățare ale diversității de oameni din comunitate.

Școala comunitară construiește parteneriate solide cu instituții, cu organizații și cu experți din comunitate, inclusiv cu mediul de afaceri. Parteneriatele permit diferitelor instituții, organizații și

experți să lucreze eficient cu copiii, cu familiile lor și cu întreaga comunitate pentru ca oamenii să beneficieze de serviciile educaționale existente în cele mai bune condiții și pentru ca fiecare să poată contribui la asta. Parteneriatele se bazează pe claritatea împărțirii rolurilor, atragerea în comun și împărțirea resurselor și o bună circulație a informației. Acestea ajută școala să se asigure că elevii au cele mai bune condiții pentru a învăța și a se dezvolta. Unele parteneriate se pot centra pe îmbogățirea curriculumului, altele pe oportunități de voluntariat ale elevilor, altele pe sensibilizarea elevilor la problemele referitoare la mediu și dezvoltarea durabilă.

Descriptorii care definesc leadership-ul unei școli comunitare sunt:

- a. În ce măsură este implicat personalul, elevii, părinții și comunitatea largă în negocierea / formularea misiunii școlii?
- b. În ce măsură este implicat personalul, elevii, părinții și comunitatea largă la elaborarea și implementarea unor strategii pe termen lung și pe termen scurt și a unor politici ale școlii?
- c. Reușita implicării părinților care de regulă sunt reticenți și neinteresați de viața școlii;
- d. Alocarea de resurse materiale / umane, fonduri și echipamente pentru a sprijini relația profesor –elev, personal, părinți și comunitatea largă;
- e. Sprijinirea elevilor în asumarea rolului de lider de către personalul școlii;
- f. Încorporarea valorilor egalității, dreptății, drepturilor omului, ale cetățeniei active, învățarea centrată pe copil în toate activitățile școlii;
- g. Implicarea cadrelor didactice, a părinților și elevilor în rolul de lider pentru a putea iniția și conduce acțiuni de dezvoltare;
- h. Implicarea școlii alături de inițiativele altor organizații pentru rezolvarea problemelor comunității.

Drumul Via Transilvanica e o oportunitate pentru toate școlile din localitățile pe care le străbate, și nu numai, de a-l transforma în elementul central al acțiunilor comune pentru întreținerea și valorizarea lui:

- Activități specifice în perioada *Școala Altfel*
- Activități de ecologizare
- Activități de promovare a specificului local prin proiecte naționale și internaționale
- Element suport pentru dezvoltarea unor opționale interdisciplinare
- Activități de tip out-door în perioada școlii sau a vacanțelor

- Concursuri / întreceri sportive adaptate traseului

5. Ghid pentru proiectarea temelor cross-curriculare

Etapele cheie de parcurs în procesul de proiectare curriculară specific unei teme integrate.

a. Identificarea / selectarea temei

Primul pas în dezvoltarea unei teme cross-curriculare este cel al identificării unei probleme care poate fi abordată cel mai bine în manieră integrată. Tema selectată joacă rol de *organizator* pentru demersul de proiectare curriculară. De regulă, tema este apropiată de viața de zi cu zi a elevilor și reprezintă o provocare cu implicații sociale, făcând trimitere directă la formarea unor competențe transversale sau a unor valori și atitudini.

b. Identificarea asociațiilor semnificative și realizarea unei imagini globale asupra temei

După identificarea temei relevante, este importantă explorarea ei din perspectiva diverselor câmpuri disciplinare. Scopul acestei etape este de a avea o primă imagine asupra extensiunii tematice. Fiecare câmp disciplinar implicat asociază conceptele sau obiectivele / competențele care pot fi explorate în cadrul temei propuse. Este necesară un fel de hartă conceptuală prin intermediul căreia se stabilesc structura de rezistență a temei și configurarea unui model didactic. În acest context se pot dovedi importante:

- Faptele și informațiile care sunt esențiale, de bază, idei și probleme punctuale separate. Accesul și, apoi, manipularea și controlarea realității studiate sunt procese facilitate de cunoștințele și informațiile pe care le deținem despre realitate;
- Subiectele (topics) oferă un context mai larg pentru informații disparate, constituind o modalitate de organizare a acestora în clase și categorii de experiențe. Subiectele sau topicurile sunt moduri de grupare, clasificare sau atribuire a unor sensuri faptelor și informațiilor separate pe care le deținem. Ele ne ajută să decidem ce informații sunt importante pentru copii, în efortul de a-i ajuta să-și formeze categoriile mentale cu care operează adulții atunci când încearcă să organizeze și să-și dea sensuri comune mediului apropiat;

- Temele sunt probleme mai largi, fundamentale, prin întemrediul cărora putem integra informațiile separate și subiectele / topicile într-un cadru metodologic mai larg, ce vizează experiența umană, problemele majore cu care se confruntă societatea.

c. Definirea rezultatelor așteptate (obiective / competențe / valori/ atitudini) pe care elevii le vor dobândi la finalul studierii temei

Este important de subliniat faptul că temele integrate nu se concentrează în primul rând pe exersarea unor abilități specifice sau pe acumularea de cunoștințe. Accentul se pune mai ales pe aplicarea cunoștințelor și a deprinderilor dobândite în situații noi. Scopurile temelor integrate au în vedere de obicei sprijinul care trebuie acordat elevilor pentru a înțelege în ce mod cunoștințele și priceperile pe care le dobândesc pot fi combinate pentru a realiza o sarcină, pentru a realiza o soluție sau pentru a înțelege și explica o situație.

Importante sunt competențele transversale, valorile și atitudinile formate, care pot constitui premise ale succesului personal și social al elevilor. Curriculumul național oferă, prin documentele sale, cadrul de referință pentru învățământul obligatoriu, programele școlare pentru diverse discipline și niveluri de școlaritate, exemple pertinente pentru buna formulare a rezultatelor așteptate ale instruirii.

d. Planificarea timpului

Timpul este atât o constrângere, cât și o resursă. După alegerea temei, stabilirea contribuțiilor disciplinare și configurarea hărții conceptuale, care va fi parcursă pe durata experiențelor de învățare ale proiectului integrat, trebuie găsit echilibru între timpul necesar estimat pentru completarea activităților și timpul efectiv disponibil în cadrul activităților școlare cotidiene sau al activităților extracurriculare.

e. Colectarea / mobilizarea resurselor necesare

Diversitatea resurselor necesare atât în proiectarea temelor cross-curriculare, cât și în derularea activității face inutilă orice încercare de clasificare. Literatura scrisă, resursele audio-video, mass-media și internetul, obiectele, materialele informative, persoanele resursă, notele de teren îi ajută pe elevi să caute, să organizeze, să stocheze, să selecteze și să opereze cu informația.

f. Proiectarea activităților de învățare și planificarea

Această etapă este extrem de importantă pentru că :

- Implică imaginarea unor activități / experiențe de învățare atractive și relevante, care să utilizeze cât mai bine resursele umane, materiale, de timp și procedurale avute la dispoziție.
- Impune planificarea riguroasă a activităților, astfel încât să se asigure și coerența întregului proiect.

Pentru a asigura coerența demersului de proiectare ar trebui să se răspundă la o serie de întrebări:

Nr.	Întrebarea	Rezultatul
1.	Ce facem ?	Tema și descrierea ei
2.	De ce / cu ce rezultate facem?	Rezultate așteptate (obiective, competențe, valori, atitudini)
3.	Cu cine facem?	Echipa de proiect, responsabilii, participanții la activități
4.	Cum facem?	Activitățile / experiențele de învățare
5.	Când și unde facem ?	Locul și durata activităților
6.	Care sunt rezultatele?	Evaluarea

Pe baza răspunsurilor la aceste întrebări, se poate trece la design-ul complet și la planificarea activităților de învățare pe care le include proiectul.

g. Desfășurarea activității culminante și evaluarea finală a temei

Este recomandat ca finalul unei activități tematice interdisciplinare / teme cross- curriculare să se producă sub forma unei activități culminante, care să le ofere elevilor oportunitatea de a sintetiza rezultatele învățării. Aceasta poate fi organizată cu ajutorul elevilor, luând forma unui eveniment în care grupul de participanți la proiect are beneficii din mai multe puncte de vedere:

- Permite rezumarea și sintetizarea rezultatelor obținute.

- Asigură schimbul între produsele / rezultatele diferiților elevi / grupuri de lucru promovând inter-învățarea.
- Creează o platformă pentru ca fiecare elev să se manifeste și să fie mândru de ce a realizat.
- Promovează proiectul și rezultatele sale la nivelul întregii școli sau al comunității locale.
- Stimulează motivația elevilor pentru performanță și succes, precum și implicarea lor în realizarea și prezentarea produselor.

6. *Via-transilvanica* un drum cât o școală - Propuneri de activități extrașcolare (ANEXE)

Bibliografie orientativă:

- Cucos C. (2005). *Psihologie pentru examenele de definitivat și grade didactice*. Iași: Editura Polirom
- Ciolan Lucian (2008). *Învățarea integrată – fundamente pentru un curriculum transdisciplinar*. Iași: Editura Polirom
- Mirela Mureșan (2010). *Transdisciplinaritatea – de la un experiment spre un model didactic*. Iași: Editura Junimea
- Gabriel Octavian Negrea, Nicolae Suciu, Gabriela Săndulescu, Maria Cristina Iorgulescu (2015). *Fascinanta provocare a interdisciplinarității- orientări și exemple privind învățarea bazată pe investigație și abordări interdisciplinare la matematică, fizică și biologie* (Publicație finanțată prin Fondul Științescu, gestionat de Fundația Comunitară Sibiu)
- *Scoala Altfel*, Ghid de implementare 2016 -
https://www.edu.ro/sites/default/files/Ghid_program_%E2%80%9EScoala%20altfel%E2%80%9D.pdf
- Radulescu Eleonora, Târca Anca (2014) -*Școala și comunitatea. Ghid pentru profesori*. București: Editura Humanitas
- Sălăgean, Daniela, Pintilie, Mariana (2004) *Managementul activităților educative. Ghidul profesorului diriginte și consilier*. Cluj Napoca: Editura Eurodidact
- *Strategia dezvoltării activității educative școlare și extrașcolare, MECTS*
<https://edu.ro/educatie-non-formala-informala>
- https://isvnu.files.wordpress.com/2018/03/aaa-arichard_daft_management_text_book.pdf